

**ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ МВС УКРАЇНИ**

У статті розглядається досвід країн Америки та Європи з організації дистанційного навчання. Автором пропонуються шляхи впровадження елементів дистанційного навчання в діяльність ВНЗ системи МВС.

***

В статье рассматривается опыт стран Америки и Европы по организации дистанционного обучения. Автором предлагаются пути внедрения элементов дистанционного обучения в деятельность ВУЗов системы МВД.

***

In the article experience of countries of America and Europe is examined on organization of the controlled from distance teaching. An author is offer ways on introduction of elements of the controlled from distance teaching in activity of Institutes of higher of the system of MIA.

***

Сьогодні пріоритетом розвитку будь-якої розвиненої країни світу та її стратегією є покращення якості освіти і, в першу чергу, ефективного впровадження в освіту інформаційних та комунікаційних технологій. Так, для країн Європейського Союзу та інших економічно стабільних країн світу застосування комп'ютерних технологій, розвиток дистанційних форм навчання, розвиток інститутів відкритої освіти є чи не найважливішими завданнями державних програм. Поява й активне поширення дистанційних форм навчання є адекватним відгуком багатьох країн на процеси інтеграції та руху до загального інформаційного суспільства, що відбуваються у світі.

Аналіз закордонного досвіду організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах країн Європи та Північної Америки дає можливість відстежити існуючі тенденції щодо його здійснення, ознайомитись із сучасними технологіями, які застосовують іноземні ВНЗ з метою адаптації навчального процесу до сучасних вимог, що висуваються перед державами на шляху до інтеграції у Європейське та світове освітянське співтовариство.

У науковій літературі щодо визначеної проблематики існує відповідна низка досліджень [1–5]. Тому головне завдання статті – це надання обґрунтованих пропозицій щодо можливого застосування закордонного досвіду організації дистанційного навчання в системі МВС України на основі узагальнення існуючої інформації про закордонний досвід організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

Американські університети мають тенденцію до застосування інноваційних технологій залежно від потреб, що диктуються промисловим, економічним і соціальним розвитком суспільства. Ці технологічні інновації впроваджуються на всіх освітніх рівнях – від середньої школи до післядипломної освіти.

За кількістю студентів на 10 тис. населення США посідають перше місце в світі. Високий рівень комп'ютеризації населення та розвинуті системи зв'язку й телекомунікацій утворюють надійний фундамент дистанційної освіти. У 1987 р. створюється Асоціація дистанційного навчання США (United States Distance Learning Association – USDLA), основна мета якої – розробка загальної стратегії дистанційної освіти та сприяння створенню нових технологій дистанційного навчання. USDLA, яка заснована державними університетами штатів Оклахома та Каліфорнія, є некомерційною організацією, що підтримує тісні зв'язки з центрами дистанційної освіти Європи та Азії. Напрямки діяльності Асоціації охоплюють усі рівні шкільної, вищої, професійної освіти, підготовку (перепідготовку) військовослужбовців та державних службовців, надання інформаційної підтримки та консультативної допомоги державним структурам, Конгресу США, фірмам та корпораціям (офіційний сайт асоціації – www.usdla.org).

Національний технологічний університет (NTU) заснований у штаті Колорадо в 1984 р. як некомерційна корпорація. Як установа вищої освіти Національний технологічний університет забезпечує потреби в дипломованих інженерах й адміністраторах, а також присвоює ступені й видає сертифікати рівня магістра. Академічні програми, що пропонуються NTU, схвалені більш ніж 40-а університетами. NTU забезпечує супутникову мережеву інфраструктуру [6]. Понад 40 університетів США беруть участь в академічних програмах, запропонованих Національним технологічним університетом. Деякі установи беруть участь у розробленні програм з усіх дисциплін, тоді як інші забезпечують курси лише в обраних галузях предмета.

У Канаді розвиток ідеї дистанційного навчання використовує університет Атабаска (<http://www.mba.athabascau.ca>). Завданнями університетів дистанційної освіти в Канаді є: надання вищої освіти тим, хто зазнав невдачі при вступі в традиційні університети й коледжі, забезпечення зайнятості й отримання освіти для безробітних, забезпечення професійної перепідготовки для працівників сервісу, забезпечення безперервної освіти й перепідготовки протягом всього життя для усієї нації, поновлення людських ресурсів. Тобто, по суті, це можливість одержання другої освіти [6].

Китайська національна мережа радіо- і телевізійних університетів (CRTVU) була заснована в 1979 р., для забезпечення зростаючих запитів щодо терміново необхідних кваліфікованих трудо-

вих ресурсів і для здобуття освіти дорослими, котрих традиційна система освіти не задовольняє. CRTVU пропонує курси для одержання ступеня й на продовжений рівень освіти. Напрямки, за якими видається диплом на ступені, – природничі науки, інженерія й технологія, гуманітарні науки, економічне управління, сільське господарство й лінгвістика. Пропонується 229 основних курсів й 18 спеціальних. Курси, пропоновані на продовженому рівні освіти, – це нові технології, фінансова реформа, принципи й практика зовнішньої торгівлі Китаю, ревізія й облік, громадський транспорт [7].

Піонером застосування дистанційного навчання в Європі став заснований 1969 р. Відкритий університет Великобританії. Навчання за програмами Відкритого університету Великобританії ведеться в 21 країні. На його web-сайті (www.open.ac.uk) розміщена інформація стосовно сотні навчальних планів і програм у галузі роботи з персональним комп'ютером, програмування, бізнесу, менеджменту і маркетингу.

Великою популярністю у світі користується Міжнародна школа бізнесу Відкритого університету Великобританії, яка має філіали в багатьох країнах світу, в тому числі в Росії – («ЛИНК» – Міжнародна школа бізнесу). На основі міжурядових угод «ЛИНК» отримала ексклюзивне право на дистанційне навчання за програмами Відкритого університету Великобританії на території Росії та СНД. «ЛИНК» має близько 100 філіалів, зокрема в Україні (м. Київ, м. Одеса, м. Харків, м. Миколаїв). Навчання платне, кожний з курсів передбачає виконання студентами домашніх завдань, участь у дискусіях тощо. Послідовність вивчення курсів – за вибором студента. З моменту зарахування на навчання абітурієнт є студентом Відкритого університету Великобританії. За умови виконання навчального плану і складання письмових іспитів студенту вручаються документи про освіту (сертифікат або диплом) за зразком, прийнятим у Великобританії. Навчання проводиться переважно за «кейс-технологією» дистанційного навчання.

У 1987 р. було засновано Європейську асоціацію університетів з дистанційного навчання, яка в подальшому переросла в Європейський відкритий університет, до його складу входять 17 членів-організаторів з 15 країн. На сьогодні дистанційне навчання у вищих навчальних закладах Європи стало повсякденною практикою. Найбільш відомими в галузі відкритої дистанційної освіти стали такі вищі навчальні заклади: Національний університет дистанційної освіти, Іспанія (Universidad Nacional de Education a Distancia, Spain, www.uned.es), Відкритий університет Нідерландів (Open University of the Netherlands, www.ouh.nl), Центр відкритого навчання, Іспанія (Cento de Ensenanza a Distancia, Spain, www.ceac.com) [1].

Дистанційна освіта в Німеччині має свої особливості. Вона розпочиналася з дистанційної підготовки фахівців з вищою професійною освітою, яка централізовано планувалася. Прикладом вищою професійною навчального закладу, що здійснює дистанційну підготовку фахівців, є Заочний університет міста Хаген (земля Північний Рейн-Вестфалія). Університет надає освітні послуги більше ніж 50000 студентів на рік. Розповсюдження навчальних матеріалів здійснюється за допомогою сучасних засобів зв'язку. Передача знань із навчального закладу студентові й контроль його роботи за допомогою CD-Rom, віртуальні конференції або доступ до університетської бібліотеки в режимі on-line постійно досліджуються, оцінюються, удосконалюються. Заочний університет Хаген виконує в такий спосіб функцію «інформаційного університету». На сьогодні університет співпрацює з навчальними закладами Санкт-Петербурга, Смоленським державним університетом, Вологодським національним технічним університетом тощо [8].

Необхідність у проведенні широкомасштабного експерименту з поширення дистанційного навчання в Росії виникла у 1996 р. після проведення в Москві Конгресу ЮНЕСКО. На цьому форумі Росія представила учасникам конгресу свою програму розвитку дистанційного навчання. Для її апробації й був розпочатий у липні 1997 р. експеримент. На першому етапі (1997–1999 рр.) його учасники сконцентрували зусилля на відпрацюванні й удосконаленні технічного, технологічного, навчально-методичного й організаційного забезпечення дистанційного навчання. Головною метою другого етапу (1999–2002 рр.) стало створення проектів нормативних і правових документів, що регламентують застосування технологій дистанційного навчання у навчальному процесі.

В експерименті взяли участь ВНЗ з різними формами власності: державної – такі, наприклад, як МЕСІ, недержавної – Сучасний гуманітарний університет. На другому етапі до проведення експерименту підключилися Міжнародний інститут менеджменту АІНК, Московський державний індустріальний університет, Всеросійський заочний фінансово-економічний інститут, Російський університет дружби народів тощо. Усього 16 вищих навчальних закладів Росії. За час експерименту вони створили 588 навчальних центрів. Більше 206 тис. студентів і слухачів пройшли підготовку з використанням технологій дистанційного навчання, 13 тис. викладачів, тьюторів і педагогів-технологів допомагали їм у цьому. Майже 45 тисяч випускників успішно пройшли підсумкову атестацію у державних атестаційних комісіях. На сьогодні навчання за дистанційними технологіями в Росії здійснюють Нижньогородський державний університет ім. М. І. Лобачевського (www.bor.unn.ru), Московський державний університет друку (www.hi-edu.ru), Руський інститут управління (www.tantal.ru),

Новосибірський державний технічний університет (edu.nstu.ru), Тамбовський державний технічний університет (des.tstu.ru), Фінансова академія при уряді РФ (www.dofa.ru) тощо.

Проведений аналіз діяльності закордонних вищих навчальних закладів щодо організації дистанційного навчання дозволяє зробити наступні висновки:

- фінансування дистанційного навчання відбувається за змішаним типом (державне фінансування, кошти студентів, що навчаються за дистанційними технологіями, гранти);

- дистанційне навчання організовується як за «кейс», так і за «мережевою» технологіями;

- послуги щодо дистанційного навчання надають як класичні навчальні заклади, так і інші установи, наприклад відкриті університети Великобританії, Ізраїлю;

- викладачі-тьютори постійно проходять курси підвищення кваліфікації у спеціалізованих центрах шляхом участі в різних семінарах, конференціях тощо;

- здебільшого навчальні заклади самостійно розробляють дистанційні курси і програми з використанням власних або придбаних віртуальних навчальних середовищ;

- результатом навчання може бути як отримання дипломів бакалавра та магістра, так і спеціалізованих документів (для курсів підвищення кваліфікації або перепідготовки).

Враховуючи вищезазначений досвід організації дистанційного навчання за кордоном, можна запропонувати можливості його застосування в системі ВНЗ МВС України:

1. Створити концепцію розвитку дистанційних технологій навчання у ВНЗ МВС на найближчі 3–4 роки. На початковому етапі доцільним буде використання дистанційного навчання як супроводжуючої форми навчання для слухачів-заочників. ВНЗ на власний вибір може застосовувати як «кейс-технологію» навчання так і мережеве навчання.

На нашу думку, найбільш прийнятною для організації мережевої технології дистанційного навчання є система Moodle, тобто модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання – безкоштовна, відкрита система дистанційного навчання. Система реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» і орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між викладачем і учнями, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного та заочного навчання. Moodle переведена на десятки мов, у тому числі й російську, і використовується в 175 країнах світу.

2. До впровадження елементів дистанційного навчання в навчальний процес залучити фахівців з педагогічних та інформаційних технологій. Це необхідно для реалізації технічної складової

дистанційних курсів (сайт, web-дизайн тощо) та забезпечення дидактичної підтримки навчання.

3. Організувати цілеспрямоване навчання викладачів і технічних працівників ВНЗ, які будуть відповідальними за певну ділянку роботи.

4. Організувати співпрацю ВНЗ системи МВС із закладами, які організують дистанційне навчання. Серед таких закладів можна виділити Український центр дистанційної освіти (УЦДО), Проблемну лабораторію дистанційного навчання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Академію цивільного захисту України тощо.

5. Вхідження ВНЗ МВС до мережі УРАН, головним призначенням якої є забезпечення установ, організацій та фізичних осіб у сфері освіти, науки та культури України інформаційними послугами на основі Інтернет-технологій для реалізації професійних потреб та розвитку зазначених галузей. Такі послуги передбачають, зокрема, оперативний доступ до інформації, обмін нею, її розповсюдження, накопичення та обробку для проведення наукових досліджень, здійснення дистанційного навчання, використання методів телематики, функціонування електронних бібліотек, віртуальних лабораторій, проведення телеконференцій, реалізації дистанційних методів моніторингу тощо [9].

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що впровадження дистанційної форми навчання в навчальний процес ВНЗ системи МВС є нагальною потребою часу. По-перше, це дозволить підвищити якість освітніх послуг, які надаються у ВНЗ МВС України шляхом залучення до впровадження технологій дистанційного навчання висококваліфікованих викладачів, фахівців-практиків з різних галузей, у тому числі спеціалістів у сфері інформаційних і телекомунікаційних технологій, розширити можливості співробітників ОВС в одержанні безперервної освіти впродовж усього життя, створити для особового складу ОВС умови щодо підвищення їх професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Список літератури: 1. Шуневич Б. І. Тенденції розвитку дистанційного навчання у зарубіжній вищій школі [Електронний ресурс] / Б. І. Шуневич // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2008. – Вип. 3 (7). – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/emg.html>. 2. Овчарук О. В. Концептуальні підходи до застосування технологій відкритої освіти та дистанційного навчання у зарубіжних країнах та їх роль у процесах модернізації освіти [Електронний ресурс] / О. В. Овчарук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/em1/emg.html>. 3. Андреев А. А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / Андреев А. А., Солдаткин В. И. – М. : МЭСИ, 1999. – 196 с. 4. Зайченко Т. П. Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис : учеб. пособ. / Зайченко Т. П. – СПб. : РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 167 с. 5. Ансимов В. Дистанционное обучение. Чудеса и реальность [Електронний ресурс] / Ансимов В. – Режим доступу : <http://www.distance-learning.ru/db/el/29f488b46f064431c3256c29004174df>. 6. Дистанційна освіта в Північній Америці [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.osvita.org.ua/distance/world/america>. 7. Дистанційна освіта в Азії [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/world/asia>. 8. Шнидерс Й. Заочный университет в Германии / Й. Шнидерс // Открытое образование. – 1997. – Вып. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : http://www.e-joe.ru/sod/97/1_97/st057.html. 9. Загальні відомості про мережу УРАН [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.uran.net.ua/~ukr/frames.htm>.

Надійшла до редакції 24.02.2009

УДК 347.44

С. А. Загородній

ОДНОСТОРОННЕ РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ ПРО ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ОСОБИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НА ВИМОГУ ВИКОНАВЦЯ

У статті розглянуто проблеми встановлення підстав та порядку одностороннього розірвання договору про професійну підготовку особи у вищому навчальному закладі на вимогу виконавця. У висновку пропонується удосконалити правове регулювання розірвання зазначеного договору шляхом доповнення законодавства України відповідними нормами.

***

В статье рассмотрены проблемы определения оснований и порядка одностороннего расторжения договора о профессиональной подготовке лица в высшем учебном заведении по требованию исполнителя. В выводах предлагается усовершенствовать правовое регулирование расторжения указанного договора путем дополнения законодательства Украины соответствующими нормами.

***

The article is devoted to the problems of defining the grounds and order of the unilateral breach of contract for personal professional training at a higher educational institution as demanded by the executor. In conclusion it is proposed to improve the legal regulation of the breach of the contract mentioned by amending legislation of Ukraine with corresponding legal norms.

***

Наприкінці минулого сторіччя в Україні відбулися глибокі внутрішні перетворення в її системних галузях взагалі та в освітній зокрема. Поряд із традиційним навчанням осіб у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) за рахунок коштів відповідних бюджетів набуло значного поширення укладення договорів (контрактів) на навчання з оплатою його вартості фізичними або юридичними особами – замовниками. З метою правового врегулювання фінансування освітніх послуг на підставі цивільно-правового договору до законодавства України були внесені відповідні зміни. Зокрема, ст. 61 Закону України «Про освіту» була доповнена положенням про додаткове фінансування державних закладів освіти за рахунок коштів, одержаних за навчання, підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів [1]. З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закон) відповідне положення було поширене на ВНЗ комунальної та приватної форм власності [2]. Такі зміни вплинули переважно на фінансову складову відносин «ВНЗ – студент», але не сприяли загальному врегулюванню договірних відносин між ними.